

Jens Mammen

Tale til Psykologisk Instituts 40 års jubilæum den 5. september 2008

Udvikling af faget Psykologi og dets rammer. Fra fænomenologi til pluralisme. Fra Helge Larsen til Helge Sander (Revideret 25. september 2009)

Som alle nu ved, startede Psykologisk Instituts historie i København i foråret 1968. Alle det nye instituts videnskabelige medarbejdere, som ankom til Århus ved starten af efterårssemestret 1968, havde indtil da været tilknyttet Psykologisk laboratorium i København, enten som færdiguddannede eller som ældre magisterstuderende. Både Boje Katzenelson og Knud-Erik Sabroe, var blandt de færdiguddannede, og som de eneste, der har holdt ud på instituttet til i dag, var Thomas Nielsen og jeg studerende. Vi fik først vores magistergrad i maj 1969 i Århus.

Hele foråret 1968 havde vi i København deltaget i den såkaldte århusgruppe, som under ledelse af Gerhard Nielsen, der skulle blive Psykologisk Instituts første professor og leder, havde planlagt, hvordan vi skulle starte et helt nyt institut, som allerede fra dag ét skulle kunne tage imod sine nye studerende. Det var en stor udfordring, ikke mindst fordi vi havde høje idealer om det nye instituts virksomhed, men til gengæld kun få positive erfaringer at trække på fra København, bortset fra vores egen succes i det netop gennemførte studenteroprør. Begge dele med-

virkede til en opløftet og optimistisk stemning. Vi følte os som pionerer.

De psykologistuderendes oprør i foråret 1968

I år er det jo også studenteroprørets 40-års jubilæum, og i den anledning har der været sagt og skrevet en del. Da det også i høj grad er Psykologisk Instituts historie og forhistorie, vil jeg gerne som en af de centrale aktører sige lidt om det. Først og fremmest mener jeg, at det er vigtigt at skelne mellem begivenhederne i foråret 1968 og så alt det, der siden fulgte i kølvandet på universiteterne, og som ofte i mytologien bliver blandet sammen med det første. For mig at se var der stor forskel. Det er også et gennemgående synspunkt i en bog „1968 – og det der fulgte“ af de to historikere Thomas Ekman Jørgensen og Steven L. B. Jensen, som udkom i maj i år på Gyldendal.¹ Det, som giver denne fremstilling større autoritet end dem, jeg hidtil har læst, er at den bygger på originalt materiale fra møder m.v. herunder som den første på lydoptagelser fra de vigtigste møder. Jeg har selv liggende et stort materiale med oplæg og referater m.v., som jeg aldrig har fået gjort tilgængeligt for eftertiden. Men så vidt jeg kan se, vil det kun understøtte og uddybe Jørgensens og Jensens konklusioner.

Det, der var særegent ved studenteroprøret i foråret 1968, og som bl.a. gør det så forskelligt fra, hvad der fulgte, var at det ikke var et lille mindretal bestående af psykologistuderende, som gjorde oprør mod en stærk majoritet, men tværtimod en stærk majoritet i det politiske, organisatoriske og administrative system, som gjorde oprør mod et lille svagt

1 Se Jørgensen & Jensen (2008b).

mindretal af professorer. Studenterne var bare gnisten eller katalysatoren, der skulle til for at sætte processen i gang. Fra 1969 og frem var det en ganske anden situation.

Sagen var, at især Københavns Universitet i slutningen af 1960'erne var vokset fra de traditionelle ledelsesmæssige rammer, hvor nogle få professorer helt alene havde ansvaret for al ledelse og administration af et kæmpemæssigt foretagende med såkaldt yngre lærere, dvs. ikke-professorer, som godt kunne være over 60 år, studerende og andet personale uden reel indflydelse og medansvar.² Der var derfor blevet nedsat et universitetsadministrationsudvalg, som tidligt i 1968 kom med sin anden betænkning, der imidlertid skuffede alle andre end universiteternes professorer ved at anbefale, at alt stort set skulle være som hidtil. Fra 1968 til 1971 sad der en borgerlig RVK-regering under ledelse af den radikale statsminister Hilmar Baunsgaard og med en radikal undervisningsminister Helge Larsen, som var ansvarlig for både forskning og undervisning, og han var også klart skuffet. Det samme var arbejdsmarkedets organisationer både på arbejdsgiver- og lønmodtager-side. De kunne bedre identificere sig med udvalgets mindretalsudtalelser forfattet af Københavns Universitets rektor, Mogens Fog, der som den eneste havde udtrykt et behov for gennemgribende reformer.

Dette var det generelle politiske klima, som gav vind i sejlene til de reformønsker, som de psykologistuderende fremførte mest markant af alle. Reformarbejdet havde her været i gang siden 1965 og havde bl.a. medført en velfungerende organisering af de studerende med talsmænd på alle hold. Men situationen på psykologifaget var måske

2 Se f.eks. Jørgensen & Jensen (2008b, s. 79-90).

også mere provokerende end de fleste andre steder. Fagligt var den københavnske psykologi domineret af to professorers krampagtige fastholden i et snævert og forvrøvlet fagligt fundament, den såkaldte københavnerfænomologi, som al forskning og undervisning, herunder naturligvis eksamensbesvarelser, skulle bekende sig til. Orienteringen mod international psykologi i al dens mangfoldighed og mod psykologiens samfundsmæssige anvendelser havde meget vanskelige vilkår.³ Dertil kom, at undervisningsformerne var gammeldags og uengagerende.⁴ Men som noget helt afgørende og ofte overset herskede der administrativt kaos, som gjorde enhver planlagt forandring umulig, selv hvis viljen have været der. Professorerne og en enkelt administrativ ansat kunne overhovedet ikke magte opgaven⁵, og jeg husker, hvordan et af de studerendes krav var, at Psykologisk Laboratorium burde oprette et arkiv og en journal, så vores breve ikke hele tiden blev væk.

Det fremhæves ofte, at inspirationen til det danske studenteroprør kom fra tilsvarende i udlandet, og det spillede nok også en vis rolle. Men der var rigelig inspiration inden for landets egne grænser, og i alle tilfælde var det danske studenteroprør meget tidligt ude og byggede på

3 Der blev fra studenterside rejst en skarp kritik af ensidigheden og utilstrækkeligheden i københavnerfænomologien. Se f.eks. Mammen (1968a;b) og Jørgensen & Jensen (2008, s. 101-103). Mange af indlæggene er samlet i Brun (1975). Se også fremstillingen hos Karpatschhof (2000) og Mammen (2009, s. 357-360).

4 Fra studenterside var der blevet fremsat adskillige konkret udarbejdede forslag til forbedring af studiet og undervisningsformerne, f.eks. Bjerg m.fl. (1967); Mammen (1967a;b). Carl Weltzer havde været en drivende kraft i mange af disse initiativer. Men de havde stort set kun haft virkning i forhold til de studerende.

5 Se f.eks. Bjerg & Mammen (1968).

flere års lokalt forarbejde. Oprørets første markante manifestation var den 21. marts 1968 med begivenheder, som mange allerede kender. Dem skal jeg ikke dvæle ved her⁶, blot fremhæve at det forløb, som førte til vedtagelsen af de vidtgående reformer, var præget af intense forhandlinger med mange parter, herunder også de såkaldt yngre lærere, der med de nye aftaler opnåede formel indflydelse på og ansvar for universiteternes ledelse på lige fod med professorerne. I virkeligheden og på langt sigt nok en vigtigere forandring end studenternes nye indflydelse. Det synes jeg også ofte overses. Det er rigtigt, at det månedlange forhandlingsforløb blev afsluttet med en magtdemonstration i form af en – i øvrig helt fredelig – besættelse af Psykologisk Laboratorium fra den 20. til 25. april. Men da var alt i virkeligheden på plads, især takket være rektor Mogens Fog, og der manglede bare det lille skub, som skulle søsætte skuden. Allerede den 29. april kom på fint glittet papir og med undervisningsministerens velsignelse „*Aftale om studienævn for psykologistudiet ved Københavns Universitet*“, som formentlig er uden sidestykke på verdensplan.

Det var da også karakteristisk for forløbet, at det strømmede ind med sympatitilkendegivelser. Færdige psykologer kom ind og arrangerede alternativ undervisning. Der kom støtteerklæringer fra faglige organisationer og fra selve AS, forløberen for AC, hvor formanden general H. C. Engell endda også var formand for Officersforeningen. Når selv hæren kunne se, at der trængtes til demokratiske reformer, så var der nok noget om det.⁷

6 Se f.eks. Jørgensen & Jensen (2008a; 2008b, s. 93-125) og Nissen (1991/2004, s. 359-364).

7 Knud-Erik Sabroe og Eggert Petersen, nu pensionerede viden-

Det er værd at citere de første fem punkter i aftalen fra 29. april 1968:

Studienævnet er sammensat af lige mange lærere og studenter. Nævnet træffer sine afgørelser ved simpel stemmeflerhed. Hvert medlem har én stemme.

Studienævnets kompetence omfatter alle forhold under professorernes reelle myndighedsområde, for så vidt disses ansvar som tjenestemænd ikke anfægtes derved. Kompetenceområdet er specificeret i et bilag til denne aftale.

Studienævnet fastsætter selv sin forretningsorden.

Aftalen kan opsiges skriftligt af enhver af parterne med 3 måneders varsel.

Efter et prøveår tages aftalen op til revision.

Der er dog to forbehold, så studienævnet ikke skal tro, at de bestemmer alting. Efter de fem punkter står der nemlig:

Hver af parterne i studienævnet kan kræve, at spørgsmål i forbindelse med omtalte forhold tages op til drøftelse, og der kan fremsendes en indstilling herom til fakultetet.

Fakultetets kompetence var der tilsyneladende ikke rokket ved i aftalen.⁸ Og lidt nede i bilagsteksten, som er trykt på samme side, står der:

Det reelle indhold af undervisningen i de enkelte fag er et anliggende mellem hold og lærer. Kun i tvivlstilfælde skal studienævnet konsulteres herom.

skabelige medarbejdere ved Psykologisk Institut, mener vist som tidligere søofficerer, at flåden på dette punkt endda var længere fremme end hæren.

8 Se Mammen (1968c).

Studienævnets magt var altså trods alt begrænset både „oppefra“ og „nedefra“. I 1970 kom så den første egentlige styrelseslov for universiteterne, som i forhold til aftalen især begrænsede de studerendes indflydelse på forskningen. Ligestillingen mellem professorer og andre lærere blev der imidlertid ikke pillet ved.⁹

Studenteroprøret foråret 1968 var som at plukke en moden frugt. Men succesen skyldtes også, at vi som studerende var velorienterede og kendte betingelserne, og at vi formåede at formulere os og vælge strategi, som passede til betingelserne. Der var et lille mindretal, som ønskede en strategi med tre trin: Konfrontation – Nederlag – Bevidsthed. Men vi, som førte an, var ikke i tvivl om, at det gjaldt om at vælge realistiske delmål og aktionsformer, som kunne føre til delsejre og dermed være motiverende for nye aktioner og mål, etc. Og det lykkedes. Det gjaldt også om at formulere brede udgangspunkter, som kunne få alle med, og undgå radikaliserings. Jørgensen & Jensen refererer fra stormødet den 21. marts, at en deltager spørger, om man skal være venstreorienteret for at lave oprør. Jørgensen & Jensen skriver: *„Responsen fra salen er stor latter. Det er tydeligvis ikke en væsentlig forudsætning for at ville gøre oprør på universitetet i marts 1968“*.¹⁰

Men oprøret var heller ikke lykkedes, hvis vore „modparter“ eller i virkeligheden „medspillere“, ikke havde været rektor Mogens Fog og undervisningsminister Helge Larsen. Mogens Fog sympatiserede grundlæggende med de studerende og sørgede f.eks. via sin kontakt med den

9 Det var først i den næste udgave af Styrelsesloven i 1973, at det teknisk-administrative personale også blev repræsenteret.

10 Jørgensen & Jensen (2008b, s. 108).

daværende politidirektør i København Eivind Larsen for, at politiet holdt sig langt væk fra begivenhederne, i modsætning til, hvad der skete andre steder i verden. Og Helge Larsen var på linie med Fog og vidste, at han havde politisk opbakning til det. Hvis vi foretager en nærliggende sammenligning med, hvad vi har i dag, er det således dybt uretfærdigt, at det netop var Helge Larsen, der senere skulle få tilnavnet „Onde Helge“.

© Polfoto

Her er et billede fra april 1968 af Mogens Fog sammen med psykologistuderende.¹¹ I kan måske genkende jeres tidligere institutleder,¹² og nogle af jer kan nok også genkende min kone Anne Bjerg¹³ og to af PI's tidligere viden-

11 Billedet er fra Nissen (1991/2004, s. 362), genoptryk i Jørgensen & Jensen (2008a).

12 Jeg var fra den 1. februar 2001 og til 31. juli 2006 institutleder for Psykologisk Institut, Aarhus Universitet.

13 Anne Bjerg var de psykologistuderendes repræsentant i universitetets centrale studenterråd og medlem af præsidiet i Danske Studerendes Fællesråd og dermed de psykologistuderendes talsmand i disse organer.

skabelige medarbejdere Knud Kielgast og Steen Folke Larsen. Ham med piben og ryggen til er endnu en tidligere videnskabelig medarbejder Carl Weltzer¹⁴, som i øvrigt var den mest centrale person i oprøret. Det var bl.a. ham, der natten til den 21. marts malede de berømte ord på muren om „*Bryd professorvældet. Medbestemmelse nu*“. Bemærk i øvrigt de nydelige unge mennesker. Foråret 1968 er før langt hår og hippielook vandt frem på universitetet.

Psykologi i Århus den første tid

Men tilbage til Århus, hvor vi altså står i efteråret 1968 med store idealer og fulde af optimisme og selvtillid oven på velgjort arbejde og nu ikke i studenternes rolle mere, men som lærere. Idealerne drejer sig om fælles indflydelse og ansvar for alle lærerne og medinddragelse af de nye studerende. De drejer sig om nye undervisningsformer med bl.a. gruppeundervisning. Og de drejer sig om faglig pluralisme og orientering mod international psykologi og i højere grad end i København orientering mod psykologiens anvendelser. Det gik også fint i begyndelsen, som jeg tror, at de som var med, husker tilbage på med glæde. Men efter nogle år blev det hele lidt vanskeligere. Vi blev rendt over ende af et meget stort antal studerende uden mandskabsmæssigt at kunne håndtere det tilfredsstillende. Og pluralismen blev suppleret med debatter om skoler og standpunkter, hvor bølgerne af og til gik højt.¹⁵ Men i det mindste interesserede man sig for hinandens arbejde ud fra et fælles ansvar for faget, selv

14 Carl Weltzer, Anne Bjerg og jeg selv var i flere år medlemmer af De Psykologistuderendes Fagråd.

15 Se Poulsen (1978); Katzenelson (2005).

om det af og til fik stærke udtryk. Det hører imidlertid med til et levende akademisk miljø. Og det havde vi! Og studenterne tog livligt del i debatterne.

Og så nød vi i mange år godt af at være på universitetets bedste fakultet¹⁶, hvor man i kraft af den decentrale struktur havde mulighed for at respektere fagenes autonomi og forskellighed, samtidig med et fremragende samarbejde. Det har været altafgørende for os.

Psykologi i Århus i dag

Med den tid, jeg har til rådighed i dag, må jeg springe op til nutiden, 40 år efter instituttets start. På mange måder er de grundlæggende idealer de samme som i 1968, men de får et andet udtryk, fordi forholdet til det omgivende samfund i mellemtiden er vendt 180 grader. Dengang var situationen enkel, fordi vi oplevede, at det omkringliggende samfund var på vores side i forsvaret for de akademiske idealer og imod faglig dogmatik og professorernes magt baseret på formel autoritet og ikke på argumenter og fri diskussion. I dag er der stort set enighed på universiteterne om disse idealer, men til gengæld trues de nu på livet af det politiske system. Det samfund, som dengang beskyttede os, viser sig nu at ville styre og kontrollere os til døde. Derfor ser vi nu, at universitetsbefolkningen gri-

16 Fra starten ved Aarhus Universitet i 1968 har Psykologi været en del af Det Samfundsvidenskabelige Fakultet, sammen med Økonomi, Jura og Statskundskab. Som det eneste fakultet var man her indtil Universitetsloven i 1993 organiseret i fire fagråd, hver med en kompetence nærmest svarende til et selvstændigt fakultet. Efter 1993 har man uformelt forsøgt at videreføre dele af denne tradition.

ber tilbage til de grundlæggende friheder og principper, som definerede de moderne universiteters fødsel i begyndelsen af 1800-tallet. Wilhelm von Humboldts idealer for et universitet som uafhængigt af politiske, økonomiske og religiøse kræfter, med kollegialt selvstyre og med tæt sammenhæng mellem forskning og undervisning¹⁷ dukker hyppigt op. Man kunne ligefrem ønske sig, at den klassiske lære om magtens tredeling formuleret omkring 1748 af Montesquieu med uafhængigheden mellem den lovgivende, dømmende og udøvende magt ikke blot blev suppleret med pressen som den fjerde uafhængige magt, som det ofte siges, men med videnskaben som den femte og måske kunsten som den sjette. Inden for den sidstnævnte har man i hvert fald udviklet et begreb, nemlig armslængdeprincippet, som betyder, at kulturministeren, selv om han betaler for musikken, ikke skal bestemme, hvad den spiller. Princippet har vist ikke fundet vej til forskningsministeriet.

Man kvæler det eneste sted i samfundet, hvor der skulle være mulighed for langsigtet og risikovillig forskning, bl.a. ved at fjerne basismidler til fri anvendelse. I kender alle situationen, så jeg skal ikke vade i den. Den er måske bedst og kort beskrevet af den danske nobelpristager i fysik Ben Mottelson, da han udtalte, at under det nuværende system havde H. C. Ørsted ikke opdaget elektromagnetismen, men havde måttet arbejde på en forbedring af stearinlyset. En anden nobelpristager Jens Chr. Skou mener, at han ville være blevet fyret under de nuværende forhold.

Det er min fornemmelse, at man af og til i forståelsen af forholdet mellem universitet og fag glemmer nogle afgørende ting, som hænger sammen med, at det netop er

¹⁷ Se f.eks. Fink m.fl. (2003) og Kristensen m.fl. (red.)(2007).

videnskab og ikke sko eller pølser, som vi producerer. Universitetet er vores arbejdsplads, og vi skal naturligvis som en del af arbejdsmarkedet være loyale over for vores arbejdsgiver. Men det at opfylde Århus Universitets overordnede mål, herunder den såkaldte udviklingskontrakt med universitetets arbejdsgiver, ministeriet, kan aldrig gøre det ud for vores kontrakt med samfundet eller være et mål for os i sig selv, men kun et – ganske vist nødvendigt – middel til at realisere vores egentlige mål, som er afledt af vores værdier som videnskabeligt arbejdende psykologer. Og disse værdier relaterer sig til den internationale psykologi og dens problemer, til vores forpligtelse over for den danske psykologiske profession og vores forpligtelse som frie og kritiske intellektuelle i samfundet. Århus Universitet har en stor plads i vores hoveder, men ikke nødvendigvis førstepladsen i vores hjerter, og sådan bør det også være på de andre fag, hvis de videnskabelige medarbejdere skal tages alvorligt som uafhængige og ansvarligt arbejdende forskere.

Vi må aldrig glemme, at i forhold til vores fag så ledes vi af amatører, både inden for og uden for universitetet. Det kan lyde provokerende. Men hvorfor lyder det ikke provokerende, hvis det er en musiker betalt af kulturministeriet, der siger det?

Et nyt oprør?

Jeg skal ikke træde frem som gammel oprører og spørge om, hvorfor vi ikke også gør oprør i dag. Betingelserne kan slet ikke sammenlignes. Det er tusind gange sværere i dag. Men et eller andet bør der ske, selv om vi prøver at holde

skansen. Vi forsvarer vores pluralisme, og indtil videre modstår vi heldigvis et pres om at specialisere os i de dele af faget, som vi er bedst til, for at opnå point i bevillingskapløbet. Tværtimod prøver vi at styrke de dele, hvor vi står svagt, fordi vi har en forpligtelse til at levere forskning og forskningsbaseret undervisning til en bred profession. Og vi opretholder også en spredning i det teoretiske og metodiske grundlag, der gør, at de studerende får et godt indtryk af fagets omfang og brudlinier. Men alle arbejder under et sådant tidspres for at sikre sig bevillinger og overlevelseshøjdepunkt i budgetteringsregnskaberne, at der ikke som tidligere er tid og energi til at interessere sig for hinandens arbejder. Der hersker en stemning af „hvis jeg ikke kritiserer dig, så kritiserer du ikke mig, og så får vi begge mere tid til at ansøge og producere“. Det betyder, at der på det rent faglige plan er fredeligere end tidligere. Men den gensidige kritiske ansvarlighed, som over for samfundet legitimerer, at vi får lov at have vores forskningsfrihed, fordufter og erstattes med ligegyldighed og selvbeskyttelse. Der er tale om en ond cirkel. Den øgede eksterne kontrol betyder, at vi ikke har tid til gensidig kollegial kritik og dermed til fællesskabets egenkontrol, hvilket så igen berettiger omverdens kontrol. Jeg har lovet institutlederen ikke at komme med konkrete eksempler på denne festdag for instituttet.

I dag er også de studerende meget mere tidsmæssigt pressede, end vi var i sin tid før og omkring 1968. Så det vil nok være uretfærdigt at spørge, hvorfor de ikke, som vi gjorde, også før studenteroprørets frisætning, af og til formulerer kritik og diskussion af lærernes forskning. Jeg håber ikke, at det er fordi modet mangler. De studerende er

engagerede og ansvarlige samfundsborgere og deltager på mange niveauer i organisationer og græsrodsbevægelser osv., og de er levende optaget af deres fremtidige gerning. Jeg vil bare opfordre dem til også at interessere sig for og deltage lidt mere i diskussionen af den universitetspolitik, der definerer vilkårene for de næste generationer af studerende. Dem har vi et fælles ansvar for. De studerende har et blad *Psyklen* med hovedvægt på aktuelle og institutinterne forhold. Men det ville være godt, hvis der også var et forum, hvor det lidt større perspektiv kunne få plads. De studerende på humaniora organiserede for nogen tid siden en Humboldt-bevægelse til forsvar for det klassiske universitets værdier. Men om det er sådan, der skal gøres, ved jeg ikke.

Jeg ved ikke helt, hvad der skal til, for at vi kan forbedre forholdene for forskning og undervisning på universiteterne og på vores eget fag. Måske skulle man snakke lidt mere på tværs af fag og universiteter. Måske er det sådan, som man også har indset i moderne psykoterapi, at indsigt og motivation i sig selv ikke er nok til at ændre på forholdene. Der skal også være vilje, beslutsomhed og handlekraft, lidt kurage!

Tak! Og til lykke med jubilæet!

Referencer

- Bjerg, Anne, Ruth Hansen, Jens Mammen, Arne Friemuth Petersen, Else Ryding, Carl Weltzer, Søren Willert (1967). Fremtidens psykologistudium – et oplæg til debat. *Dansk Psykolognyt*, 15. februar 1967, 21(4), 43-49.
- Bjerg, Anne & Jens Mammen (1968). Derfor må den professorale

- flaskehals brydes. *Information*, 26. marts 1968, s. 8.
- Brun, Mogens (red.) (1975). *Fænomenologi til debat*. Danmarks Lærerhøjskole og Københavns Universitet.
- Fink, Hans m.fl. (2003). Universitet og videnskab. Universitetets idéhistorie, videnskabsteori og etik. København: Hans Reitzel.
- Hylleberg, Svend (2008). Er universiteterne på vej ud? Kronik i *Jyllands-Posten* den 19. august 2008.
- Jørgensen, Thomas Ekman & Steven L. B. Jensen (2008a). 1968 – og det der fulgte. *Information*, 17. april 2008, Sektion 2 (bogtillæg), s. 18-19.
- Jørgensen, Thomas Ekman & Steven L. B. Jensen (2008b). 1968 – og det der fulgte. *Studenteroprørets forudsætninger og konsekvenser*. København: Gyldendal.
- Karpatschof, Benny (2000). Fra fænomenologidebat til studenteroprør – en revurdering af Københavnerfænomenologien 30 år efter. *Psyke & Logos (temanummer: Psykologiens historie i Danmark)*, 21(1), 152-173.
- Katzenelson, Boje (2005). Psykologisk Institut. I: I. Christensen (red.). *Aarhus Universitet 1978-2003*. Århus: Aarhus Universitetsforlag, s. 225-231.
- Kristensen, Jens Erik m.fl. (red.) (2007). *Ideer om et universitet. Det moderne universitets idehistorie fra 1800 til i dag*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Mammen, Jens (1967a). Laborantkurset til revision. *Dansk Psykolognyt*, 15. april 1967, 21(8), 117-118.
- Mammen, Jens (1967b). Elevstyret undervisning. *Dansk Psykolognyt*, 15. november 1967, 21(22), 372.
- Mammen, Jens (1968a). Uklarheder i fænomenologien. *Dansk Psykolognyt*, 15. februar 1968, 22(4), 50-51. Optrykt i: Brun (red.) (1975, s. 60-61).
- Mammen, Jens (1968b). Det er emnelærens metodik, som kritiseres. *Dansk Psykolognyt*, 15. maj 1968, 22(10), 171-172. Optrykt i: Brun (red.) (1975, s. 72-73).
- Mammen, Jens (1968c). Vort studienævn contra filosofisk fakultet. *Dansk Psykolognyt*, 15. maj 1968, 22(10), 164.
- Mammen, Jens (2009). Findes der en særlig dansk psykologi? Afskedsforelæsning den 7. november 2008. *Psyke & Logos*, 30(1), 355-379 (summary, 383-384).¹⁸

18 De tre publikationer Mammen (1968a;b; 2009) kan frit downloades fra hjemmesiden <http://mammen.engelsted.net>

- Nissen, Henrik S. (1991/2004). *Landet blev by. 1950-1970. Gyldendals og Politikens Danmarkshistorie. Bind 14.* (Redaktion: Olaf Olsen). København: Gyldendal & Politiken.
- Politiken* den 4. september 2008, forsiden („Regeringen løsner grebet om universiteterne“) og s. 2.
- Poulsen, Henrik (1978). Psykologisk Institut, 1968-78. I: G. Albeck (red.): *Aarhus Universitet, 1928-78.* Århus: Aarhus Universitetsforlag, s. 359-365.